

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת הקת תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף מ'

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

ולא היה יכול לגלות לאביו משום החרם. ואדרבה הוא תיקן בזה מצות כיבוד אב של אביו שפירש מאביו כ"ב שנה (מגילה יז.), על כן הראו באבנו של יוסף גודל מצות כיבוד אב.

*

ואיתא במדרש (ב"ר עא-ה) רחל תפסה פלך שתיקה, ראתה סבלונותיה ביד אחותה ושתקה, ועמדו כל בניה בעלי מסטירין. בנימין ישפה, יש פה, יודע במכירתו של יוסף ואינו מגיד ע"כ. וכן הוא במדרש (אסת"ר ו-ב). ופירש ביפה ענף, כי יצחק ידע בדבר (ב"ר פד-בא), והוא גלה לבנימין. ואף על גב שהשבטים החרימו שלא יגיד איש ליעקב, ושתפו גם את הקב"ה עמהם, מוכרחים אנחנו לומר כי יצחק ובנימין לא ידעו מן החרם. וגם יש לומר שאין כח בהם להחרים אלא עליהם ע"כ.

גם יש לומר, דאיתא ברמב"ן (בראשית מה-כו) יראה לי על דרך הפשט, שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה, והמוצאים אותו לקחוו ומכרו אותו אל מצרים. כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי (להלן מט ג-ז), ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו, ולכך נאמר (בראשית נ-טו) ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר וגו', ואלו ידע יעקב בענין הזה, היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו' (יט-ב). בגמרא (קידושין לא.) שאלו את רבי אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו, בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד, בששים ריבוא שטר [היה משתכר בה ששים ריבוא דינרי זהב], ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו [והוא ישן], ולא ציערו. לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו, שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם, יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא ע"ש. ולפי זה היה העובדא באבני שוהם שהיו בכתפות האפוד.

אמנם בירושלמי (קידושין כ:) הובא עובדא זו בכמה שינויים, ואמרו, פעם אחת אבדה אבן ישפה של בנימין ע"ש. ולפי זה היה האבן חסר מאבני החושן. (ועיין בתוספות עבודה זרה כד. ד"ה ואבני). ובמשך חכמה (שמות כח-ט) ביאר, מה שסיבב ה' ללמוד מצות כיבוד אב מאבן ישפה, כי כל השבטים ציערו לאביהם במכירת יוסף, חוץ מבנימין שכיבד את אביו, ולכן כשנאבד ישפה מבנימין, הראה להם ה' גודל מצות כיבוד אב אצל דמא בן נתינא ע"ש. (ועיין בזה בשמן ראש שמות ח"ט רז.). ויש להוסיף, שגם לפי גירסא דילן שנאבד אבן שוהם, אתי שפיר, כי אבן זה הוא אבנו של יוסף, וגם יוסף לא נכשל בכיבוד אב, כי הוא היה הנמכר,

אך הענין הוא, כי הכתוב אומר (דברים יא-יב) ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה, מראשית השנה ועד אחרית שנה. וברש"י והלא אף כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש (איוב לח-כו), אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה (ספרי ע"כ).

וביאור הדברים, אנו רואים שכל אילן יש לו שורש בארץ, וממנה יוצא העץ עם ריבוי ענפיה והעלים והפירות, והכל יונק מן השורש. וכאשר העלים מתחילין להתייבש אין נותנים המים עליה, אלא על השורש למטה, וממנה פורח וצומח הכל. כן הוא גם בציון מכלל יופי, היא שורש העולם, ובה כלול כל יופיו של עולם. וכאשר יש מקום בעולם שצריכין לדרוש טובתה, אין הקב"ה דורש אותה בעצמה, אלא דורש שורשה, וממנה דורש את כל העולם. – ולכן אין במציאות שיברא העולם אלא מציון, כי היא שורש העולם והכל פורח ממנה. וכמו שאי אפשר לברוא ענפים ועלים ופירות בלי האילן ושורשו, כן בריאת העולם לא יתכן אלא מציון.

*

ויש לומר עוד, כי בהיות שהעולם הזה מגושם, וכבוד ה' מכוסה ומוסתר ונעלם, אשר עבור זה היא נקראת בתואר 'עולם' מלשון העלם, והדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה (כתובות קי). על כן התחיל ה' בריאת העולם ממקום המקודש ביותר, מהאבן שתיה המונח בקדשי קדשים, ומיניה קרבי כל העולם, שהיה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה (חגיגה יב), ועל ידי זה יש בכל נקודה שבעולם ניצוץ ממקום קודש הקדשים, אשר שם היה גילוי כבוד ה' לעיני כל רואה, ועשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש (אבות ה-ה), ועל ידי זה יוכלו להרגיש בכל מקום שבעולם כבוד ה', כאשר יעמיקו להתבונן בה.

*

ולעניינו יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (חולין פט.) אמר רבי יצחק מאי דכתיב (תהלים נח-ב) האמנם אלם צדק תדברון [אומנות יפה היא האילום] מישרים תשפטו בני אדם, מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו

יצטרכו לבדות מלבם דברים ע"כ. והרי לבנימין נתוודע כבר אז שהאחים מכרו את יוסף, שהרי אמר להם יוסף, אני אחיכם יוסף אשר מכרתם אותי מצרימה (שם מה-ד), ואף על פי כן לא גילה זאת לאביו כל ימי חייו. ויש לזה שתי סיבות, חדא, מחמת כיבוד אב, שלא רצה לצערו בידיעה זו. שנית, כי יש בזה עון לשון הרע לדבר בגנות האחים, על כן ישפה, יש פה ואינו מגיד.

*

והנה בבריאת העולם מצינו מחלוקת מהיכן היתה ההתחלה, דאיתא במשנה (יומא גג.) משניטל ארון, אבן היתה שם מימות נביאים הראשונים, ושתיה היתה נקראת. ואמרו (שם נד:) תנא שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם [ציון נבראת תחילה, וסביביה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד], דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר (איוב לח-לח) בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו [מוצק אחד היה לו, ומשם נדבקו רגבים סביביו]. רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא [ארבע מוצקות היו לו, ונמתח והלך מכל צד, עד שנדבק באמצעיתו] שנאמר (שם לו-ז) כי לשלג יאמר הוי ארץ [תעשה ארץ] וגשם מטר וגשם מטרות עזו, [ומהיכן, גשם מטר וגשם מטרות, מארבע צדדין הורידו והגשימו להעשות ארץ] וכו'. וחכמים אומרים מציון נברא שנאמר (תהלים נא) מזמור לאסף א-ל אלקים ה', ואומר מציון מכלל יופי [בתריה כתיב], ממנו מוכלל יפיו של עולם ע"כ.

ולכאורה יש להבין, דהא קיימא לן מעלין בקודש ולא מורידין (מנחות צט.), ואם כן בשלמא למאן דאמר דעולם מן הצדדין נברא, אם כן סיום הבריאה היתה בקדשי קדשים, וכדאיתא במדרש (תנחומא קדושים י) ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם, וירושלים באמצעיתו של ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש וכו' ע"ש. ושפיר הוי מעלין בקודש, שהתחילה בארץ העמים עד שהגיע לארץ ישראל, ומשם נתעלה עשרה מעלות עד קודש הקדשים. אבל למאן דאמר דמאמצעיתו נברא, מהאבן שתיה (מהרש"א שם), אם כן התחילה הבריאה ממקום היותר קדוש ושוב ירדה עשרה מעלות עד שנסתיים בארץ העמים, והרי מעלין בקודש ולא מורידין.

כאלם, יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר צדק תדברון צדק [דהיינו דברי תורה, אותו תדברון] ע"כ. והיינו כמאמרם (אבות א-יז) כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. כי ברב דברים לא יחדל פשע (משלי י-ט). ויש להזהר מדיבורי איסור של לשון הרע ורכילות ושקר וכו', ודברת בם ולא בדברים בטלים (יומא יט:), ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו (משלי כא-ג). ובהיות כי האולם והיכל ובית קדשי הקדשים היה בחלקו של בנימין (יומא יב:).

*

ובזה נחזור לבאר בטעם הדבר שמן השמים הסיבו שנאבד מהם אבן ישפה דייקא, ושוב נגרם להם להתעורר על עוצם הכיבוד אב שכיבד הגוי את אביו. דהנה כחו של עשו להחריב את בית מקדשינו ולשלוט על העולם, הוא בשביל שקיים מצות כיבוד בשלימות, כדאיתא בזוהר הק' (פ' תולדות קמז:). פתח רבי ייסא ואמר, בן יכבד אב ועבד אדוניו (מלאכי א-ז), בן דא עשו, דלא הוה בר נש בעלמא דיוקיר לאביו כמה דאוקיר עשו לאבוי, וההוא יקירו דאוקיר ליה אשליט ליה בהאי עלמא וכו', וההוא יקרא דאוקיר ליה לאבוי, אוריך ליה כל הני זמנין דישלוט בעלמא דא, ואינן דמעין אורידו לון לישראל בשעבודא דיליה, עד דיתובן ישראל לקוב"ה בבכיה ובדמעין כדכתיב (ירמיה לא-ח) בבכי יבואו וגו' עכ"ל.

ובספר יערות דבש (ח"ב דרוש ב') כתב לבאר הטעם שישועתן של ישראל בימי המן היתה על ידי אסתר שלא היה לה אב ואם (אסתר ב-ז), כי באמת קשה מאד לקיים מצות כיבוד כראוי, ולא יגיע אדם עד תכליתה בכל דקדוקיה. אמנם אם אין לו אב ואם, והוא מצטער על זה שאין לו אב ואם כדי לקיים מצות כיבוד, אם כן יש לו שכר מה' כאילו קיימה בתכלית הקיום בלי חיסור כלל, ולכך אמר רבי יוחנן אשרי מי שלא חמאן (קידושין לא:). והנה כל כחו של עמלק מזרעו של עשו, הוא בזכות כיבוד אב ליצחק, שמאוד נהג בו כבוד, ואם כן מי שיבוא לבטל זכותו וכוחו, צריך שתהיה לו גם כן מצוה זו בשלימות. ומי הוא שחף מפשע ולא יהיה לו פגם בכיבוד אביו בכל דהוא, עד שבאתה הדסה, זה אסתר, שאין לה אב ואם כלל, והיא היתה תמיד מצטערת על שלא היתה סיפוק בידה לקיים מצות כיבוד, אם כן יחשוב לה לצדקה כאילו קיימה אותה בתכלית השלימות, ואם כן יש בידה גם כן מצות כיבוד לקום נגד זרעו של עשו, ולכך להכניע להמן בנו של עשו שזכות כיבוד אב בידו, הוצרך לאסתר שהיתה יתומה מאב ואם ודפח"ח.

כאלם, יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר צדק תדברון צדק [דהיינו דברי תורה, אותו תדברון] ע"כ. והיינו כמאמרם (אבות א-יז) כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. כי ברב דברים לא יחדל פשע (משלי י-ט). ויש להזהר מדיבורי איסור של לשון הרע ורכילות ושקר וכו', ודברת בם ולא בדברים בטלים (יומא יט:), ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו (משלי כא-ג). ובהיות כי האולם והיכל ובית קדשי הקדשים היה בחלקו של בנימין (יומא יב:).

ונראה דזהו שאומר הכתוב (עמוס ד-יד) כי הנה בורא הרים ויוצר רוח ומגיד לאדם מה שיחו. ואמרו חז"ל (חגיגה ה:): אפילו שיחה יתירה בין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתתו ע"כ. ולכאורה מה ענין סיפא דקרא לתחלתו. אך הכוונה, שכאשר תתבונן מהיכן נברא כל ההרים הללו, ששורשם היא מציון, שממש הותחל בריאת העולם, והוא משום שזהו חלקו של בנימין שאחו פלך השתיקה, וממנה נתפשט כח זו בעולם, שיש פה ואינו מדבר, זה מגיד לאדם מה שיחו, מגיד ומעורר להאדם להשכיל איך צריך להיות שיחו, אשר סייג לחכמה שתיקה.

*

ובזה יתבאר הטעם שזכה בנימין יותר מכל השבטים שהבית המקדש תבנה בחלקו. כי הגם שהקב"ה שומע תפלת כל פה, מכל מקום אינו דומה תפלה היוצאת מפה צדיק שהוא נקי מדיבורי איסור ודברים בטלים, ורק בתורת ה' חפצו, מתפלה היוצאת מפה מלוכלך בחטא. וכמו שפירשו הכתוב (במדבר ג-א) לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה, שמי ששומר פיו ואינו עושה דברו חולין, אז תפלתו נקיה וקדושה ובוקעת רקיעים, וככל היוצא פיו יעשה ה'. והנה מקום המקדש היא ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים (ישעיה נז-ז), וזה שער השמים מקום קיבול תפלות (רש"י בראשית כח-ז). וכמו שאמר שלמה המלך בבנינו, להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה לילה ויום, אל המקום אשר אמרת יהיה שמי שם, לשמוע אל התפלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה (מלכים א ח-כט). ולזה צריכין פה

ובחידושי הרי"מ כתב דלכן צותה רבקה ליעקב להסתכן ולהתחפש בפני יצחק, כדי לקבל הברכות, דלכאורה הלא צדקה שאלתו של יעקב, אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה (בראשית כו-ב). ברם רצתה רבקה לבטל על ידי זה את כוחותיו וחיותיו של עשו. הלא זכותו של עשו היתה בקיום מצות כיבוד אב, אשר בגלל זה לא רצו מן השמים לגלות ליצחק שעשו הוא רשע, כדי שלא לגרום לו צער, וממילא לא היה יעקב יכול לקבל את הברכות. לפיכך יעצה עכשיו רבקה ליעקב, כי יקיים גם הוא מצות כיבוד אם מתוך מסירות נפש, ובכך יחליש את כחו של עשו. וכך אמרה לו רבקה, עלי קללתך בני, אפילו אם בגללי צפויות לך קללות חלילה, בכל זאת שמע בקולי ולך קח לי, עשה כפי שאמרתי לך מתוך מסירות נפש, ועל ידי כך תנצח את עשו ותוכל להיות ראוי לקבל את הברכות ודפח"ח.

בקיום בית ה' להלאה, אז צריכין להתאמץ ביותר בקיום מצוה זו.

*

ובדי להקטין מעלתו של דמא בן נתינה יתכן לומר, כי כל מה שיש בעולם נברא מהתורה, שהציץ בתורתו וברא עולמו (ב"ר א-א). והאבן ישפה נברא מאותיות התורה של אבני חושן אבנו של בנימין. ולכן מוטבע בטבע באבן זו של ישפה, כח השתיקה, וכמו שהאריך ברבינו בחיי (פ' תצוה) שכל האבנים יש להם סגולה מיוחדת בטבעם. ויתכן שמי שיש לו ברשותו אבן זו של ישפה, יש פה ואינו מגיד, זה משפיע על הבית מדת השתיקה. ולכן היה יכול גם הגוי לעצום פיו ולשתוק, ולא להקיץ את אביו, גם כאשר היה נוגע להפסד גדול של ממון.

*

ונסיים במה שכתוב בספר דברי שאול בשם בעל הקצות החושן (וכן הוא בספר אמת ואמונה מהרה"ק מקוצק ז"ע פ' תצא) בטעם שנתן הקב"ה לאותו עכו"ם, בתמורה לכיבוד אב ואם שקיים, פרה אדומה דוקא, ולא ניתן לו שכרו באופן אחר. אלא בשעה שעכו"ם זה הפסיד הרבה מעות, בגלל רצונו לקיים מצות כיבוד אב, נעשה קיטרוג גדול בשמים, אשר גוי זה מחבב את המצות יותר מישראל. וכמו שפירשו חסד לאומים חטאת (משלי יד-לד), שעל ידי החסד שעושים לפעמים האומות, נתעורר על ישראל חטא שאינם זהירים בחסד זה כמו האומות. ולכן סיבבו מן השמים שתולד פרה אדומה בעדרו, ובני ישראל היו נאלצים לשלם לו סכום עצום מאד, שכלל גם מה שהפסיד כתוצאה מקיום המצוה של כיבוד אב, ובזה נשתתק קיטרוגו של השטן מעל ישראל, כי הראו בזאת שבני ישראל מחבבין המצות הרבה יותר מנכרי זה. לפי שנכרי זה הפסיד כסף עבור מצוה שכלית שקיים, שלא לעורר את אביו משינתו, ואילו בני ישראל משלמים הון רב עבור מצוה חוקית שאין לה הסבר שכלי אלא חוקה בלי טעם ודפח"ח.

ומעתה שפיר מובן למה זכה בנימין שתבנה בית המקדש בחלקו, בהיות שבנימין היה מצויין במצות כיבוד אב יותר מכל השבטים, על כן זכותו עומד נגד כחו של עשו שהשלים עצמו במצוה זו, שלא יוכל עשו לפגוע בו. והנה עובדא זו שנאבד מאבני החושן, מבואר בתוספות (עבודה זרה כג' ד"ה בקשו) דבבית שני היה, מדקאמר לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו, והא קיימא לן (פרה ג-ה) דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה, כי נסתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שעשה בשניה ע"ש. ובבית שני כבר היו ישראל נכנעים תחת האומות, והיו זמנים שביטלו העבודה לימים רבים, כמו בימי היוונים קודם נס דחנוכה. (ויתכן שעובדא זו שנאבד מאבני החושן היה בתקופה זו, שמטלטל הבגדים מבית ה', שבאו אז בה פריצים וחלילה, נתהוו שנאבד מאבניה). ואם היו ישראל נזהרים במצות כיבוד אב, לא היו מסוגלים האויבים לשלוט עליה. על כן הסיב ה' שנאבדה אבן ישפה, אבנו של בנימין שהיה מופלג בכיבוד אב, והורו להם בעובדא של דמא בן נתינה איך צריכין לקיים מצוה זו, כדי שילמדו לקח שאם רוצים

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אשר איידליס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' אלטר משה זעלעמיינער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אשר זעליג נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם אויש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בנו למזל טוב
--	--	--	---